

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีอัตราการการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมค่อนข้างสูง อัตราความเจริญก้าวหน้าเช่นนี้ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงมากขึ้นเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2530-2533 มีมากกว่าร้อยละ 10 ถึงแม้ว่าในปัจจุบันอัตราการความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจะถดถอยลงเนื่องจากเป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจโลกก็ตาม แต่ความสำคัญทางด้านอุตสาหกรรมยังคงดำเนินอยู่ตลอดเวลา สาเหตุที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมที่สูงมากขึ้นนั้น เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นนโยบายทางเศรษฐกิจของภาครัฐบาลที่ได้ดำเนินการลงทุนอย่างมากในกิจการที่เป็นสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ เช่น โครงการการพัฒนาชายฝั่งทะเลทางภาคตะวันออก นอกจากนี้รัฐบาลยังมีโครงการพัฒนาอีกหลายอย่าง ทำให้เป็นตัวเร่งและเป็นแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจเอกชน เกิดการตื่นตัวลงทุนใน อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

การพัฒนาต่างๆ เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิด ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากในเวลาต่อมา ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็วจนทำให้ขาดการวางแผนและผังเมืองที่ดี ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ทางเสียง ฯลฯ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีบทที่กล่าวถึงโครงการพัฒนาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมเป็นครั้งแรก แต่ยังคงขาดความชัดเจนในเรื่องการควบคุมและลดปัญหามลพิษ ต่อมาได้มีการเพิ่มเติม นโยบาย มาตรการ โครงการควบคุม และลดปัญหามลพิษไว้อย่างชัดเจน ตามมติคณะรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งนับได้ว่าเป็นแผนที่มีการควบคุมและลดปัญหามลพิษไว้อย่างชัดเจน และในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ก็ได้มีการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศเช่นกัน¹ ดังนั้นการรณรงค์เพื่อจัดการและแก้ไขปัญหามลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จึงกลายเป็นเรื่องที่ทุกประเทศ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้หันมาสนใจกันอย่างกว้างขวาง จึงได้มีการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหา เพื่อพิจารณาดำเนินการแก้ไขเป็นการเร่งด่วนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจะตระหนักถึงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหาดังกล่าวด้วย มิใช่มุ่งเน้นแก้ไขเฉพาะปัญหาด้านเทคนิคแต่เพียงด้านเดียวและควรให้ความสนใจในการศึกษาด้านการจัดการทางสังคมและด้านมนุษยควบคู่กันไปด้วย

¹ เสถียร รุจิรวณิช, "ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับคุณภาพชีวิต", วารสารสภาวะแวดล้อมบ้านเรา (8, 2540): 1-7

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจซึ่งทำการผลิตกระแสไฟฟ้าโดยพลังความร้อนจากการเผาไหม้ถ่านหินลิกไนต์ ตั้งอยู่ที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 31 หมู่บ้าน ประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านเหล่านี้มีโอกาสจะได้รับผลกระทบจากการผลิตไฟฟ้าของ กฟผ. เป็นจำนวน 15 หมู่บ้าน² จำนวน 14,800 คน ผลกระทบจากการผลิตกระแสไฟฟ้า มีทั้งในด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกเช่น การมีโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ทำให้เกิดการจ้างงานทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นมีงานทำ แต่ก็มีด้านลบก็คือผลกระทบจากการเกิดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงทำให้เกิดภาวะอากาศเป็นพิษซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อสุขภาพและทรัพย์สินของประชาชนในบริเวณดังกล่าว

การศึกษานี้ได้ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาลผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งส่วนที่เป็นความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผู้ซึ่งถูกกระทบโดยตรงอันเนื่องจากการผลิตกระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงมีความต้องการทำการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขในการแก้ไขปัญหาการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงเรื่องการจัดการผลประโยชน์ชดเชยที่เป็นธรรมและพิจารณาถึงการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบดังกล่าวแก่ กฟผ.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผู้ได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จากการผลิตกระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ขอบเขตการศึกษา

- ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยเฉพาะประชาชนที่ถูกรับผลกระทบจากการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยตรงทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เช่นการก่อให้เกิดการสร้างพลังไฟฟ้าและการจ้างงาน หรือการก่อให้เกิดอันตรายจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง เช่น ก๊าซ,ฝุ่นควัน เป็นต้น

- ความต้องการของประชาชนในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการผลิตไฟฟ้า โดยจะเน้นศึกษารายละเอียดความต้องการในการแก้ปัญหาการเกิดมลภาวะ ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว ความต้องการเงินชดเชยและ การบริการทางการแพทย์

² ประกาศอำเภอแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ณ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2540

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

ความคิดเห็น	หมายถึง	แนวคิดที่ประชาชน ได้รับผลกระทบ แจ้งการรับรู้โดยเป็น ความเห็นภาพรวมเกี่ยวกับผลกระทบจากการผลิตกระแส ไฟฟ้าของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.)โดย จะแยกวัดทั้งผลในด้านบวกเช่นโรงไฟฟ้ามีประโยชน์ต่อชุมชน และผลลบ อาทิ โรงไฟฟ้าก่อให้เกิดมลภาวะ
ความต้องการระยะสั้น	หมายถึง	สิ่งที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบต้องการให้ กฟผ. ช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆในทันที
ความต้องการระยะยาว	หมายถึง	สิ่งที่ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบต้องการให้ กฟผ. ช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหาจากผลกระทบต่างๆในระยะยาว
ผลกระทบ	หมายถึง	ปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้น จากกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าของ กฟผ. ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยใกล้เคียงกับโรงไฟฟ้า ซึ่ง มีทั้งผลดีและผลเสีย
โรงไฟฟ้าแม่เมาะ	หมายถึง	โรงงานที่ทำหน้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้า ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย โดยการ เมาใหม่เชื้อเพลิงถ่านหินลิกไนต์ ปัจจุบัน โรงไฟฟ้าแม่เมาะมีกำลังผลิต 2,625 MW
หน่วยแพทย์เคลื่อนที่	หมายถึง	กลุ่มงานบริการทางการแพทย์ที่ดำเนินกิจกรรมโดยคณะทำ งานจากกองการแพทย์ กฟผ. ซึ่งจะปฏิบัติงานในทุกหมู่บ้าน ที่ได้รับผลกระทบจากการผลิตไฟฟ้า โดยจะให้การรักษาแก่ ผู้เจ็บป่วยจากสาเหตุ ดังกล่าวรวมถึงเจ็บป่วยทั่วไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนที่ถูกรบกวนจากการผลิตกระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.) อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
2. นำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการวางแผนการจัดการผลกระทบอันเนื่องมาจากการผลิตกระแสไฟฟ้าที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต